

TUOVICast - Parempi, huonompi vai erilainen? Sisäinen turvallisuus 2030-luvulla/Maria Ohisalo, Jyrki Katainen

Jakson kuvaus

Tuoreessa sisäisen turvallisuuden selonteossa linjataan, että Suomen tavoitteena on varmistaa sisäisen turvallisuuden kehittyminen niin, että olemme tulevaisuudessa entistä turvallisempi maa kaikille ihmisille ja ihmisryhmille. Tämä edellyttää etenevissä määrin erilaisia ratkaisuja eri ihmisten kohdalla, koska se, millaisia turvallisuusongelmia ihminen kohtaa ja millaiset mahdollisuudet hänellä on saada niihin apua, riippuu pitkälti hänen henkilökohtaisista ominaisuuksistaan, olosuhteistaan tai kokemuksistaan. Millä tavalla turvallisuus Suomessa eriytyy ja miltä sisäinen turvallisuus tulevaisuudessa laajemmin näyttää? Entä miten vastaamme tulevaisuuden muutokseen?

Näistä asioista ovat Tuovicastin jaksossa keskustelemassa sisäministeri Maria Ohisalo ja Sitran yliasiamies Jyrki Katainen. Tuovicastin tiimistä paikalla ovat Eeva Koivunen ja Ari Evwaraye.

Jakson litterointi

”Tervetuloa kaikille kuuntelijoille! Kuuntelet Tuovicastia ja tiimistä olemme tuttuun tapaan paikalla minä, Eeva Koivunen ja Ari Evwaraye,” Eeva Koivunen aloittaa.

”Mukava olla täällä taas,” Ari vastaa.

”Kuten pidempään kuunnelleet tietävät, Tuovicastissa turvallisuusasioita käsitellään laajasti laidasta laitaan. Harvoin kuitenkaan olemme yhdessä jaksossa tarkastelleet sitä niin laajasti kuin tänään on tarkoitus. Tämän päiväisen keskustelumme taustalla on toukokuussa julkaistu sisäisen turvallisuuden selonteko. Siinä kerrotaan, mitä maamme hallitus ajattelee sisäisestä turvallisuudesta, erilaisista uhkakuvista, ja siitä, miten rakennetaan huomisen turvallinen Suomi. Keskustelijoina meillä on tänään paikalla sisäministeri Maria Ohisalo, tervetuloa, ja Sitran yliasiamies Jyrki Katainen, tervetuloa. Kiitos, että olette molemmat päässeet tänne tänään!” Eeva toteaa.

”Maria, selonteko valmisteltiin sinun johdollasi. Kertoisitko meidän kuulijoillemme, mikä on Suomen tavoite sisäiselle turvallisuudelle?” Eeva kysyy.

”Suomi pärjää pohjoismaisena hyvinvointivaltiona tosi hyvin tosi monella mittarilla, kun katsotaan maailmanlaajuisesti hyvinvointia, luottamusta, turvallisuutta. Itse asiassa Suomi myös näyttäytyy turvallisuusmittareissa maailman turvallisimpana maana, yhtenä maailman turvallisimmista maista, riippuen vähän mitä mittaria katsotaan. Kyllä meidän tavoite on, tällä hallituksella ja uskon että se jaetaan laajemminkin tässä yhteiskunnassa, että Suomi myös pysyy turvallisimpana maana. Siihen vaikuttaa tietysti valtavan moni asia yhtä aikaa, ja tämä toteutuu vain niin että jokaisella on turvallista olla ja oma kokemus turvallisuudesta on vahva. Silloin tässä selonteossa hyvin vahvasti nousee esille, mikä ei ole mikään uusi viesti vaan tämä on ollut sisäasiainhallinnon viesti jo pitkään, että yhteiskunnallinen ulosjättäminen ja jääminen, se että osa ihmisistä elää ikään kuin marginaaleissa ja reunoilla, niin sillä on selkeä kohtalonyhteys turvattomuuteen ja koko meidän sisäiseen turvallisuuteen, jopa yhteiskuntarauhaan. Tiedetään tilastoista se, että rikosten kohteiksi, uhreiksi ja tekijöiksi, jopa onnettomuuksien uhreiksi päätyy enemmän ihmisiä, joilla on vaikea sosioekonominen tilanne, siis tilanne jossa on heikot sosiaaliset suhteet, terveys, työmarkkina-asema, koulutus. Nämä kaikki linkittyvät turvallisuuteen ja turvattomuuteen. Totta kai meidän ministeriön ja hallituksen näkökulmasta tarkoittaa sitä, että mitä enemmän huolehditaan niistä, jotka jäävät sinne reunoille, sitä paremmin vahvistetaan koko yhteiskunnan turvallisuutta.

”Jyrki, kuuntelijat varmasti tuntevat sinun taustasi ja nykyään toimit Suomen tulevaisuustalo Sitran yliasiamiehenä. Tehän työskentelette päivän politiikan ulkopuolella - miltä tämä tavoite sinusta ja Sitran näkökulmasta kuulostaa?” Eeva kysyy.

”Tavoite on relevantti ja oikea. Jos katsoo tätä selontekoa niin siinä on listattu todella hyvin kovat faktat ja samoin myös tällaiset huolenaiheet. Jos katsotaan kovia faktoja niin näyttää positiiviselta. Henkirikoksen uhriksi joutumisen riski todennäköisyys on liki puolet pienempi kuin 1980-luvulla. Liikenneonnettomuudet ovat puolittuneet kahdenkymmenen vuoden aikana, palokuolemien määrä on laskenut tasaisesti. Nämä kaikki ovat hyviä asioita ja suomalainen arki on turvallisempi kuin koskaan. Toisaalta tässä otetaan huomioon relevantilla tavalla toisenlaisia turvallisuuteen liittyviä asioita, kuten Marian mainitsema sosiaalinen eheys, syrjäytymisen estäminen tai ehkäisy, mutta myös tällaiset kysymykset kuten luottamus ihmisten välillä ja luottamus ihmisten ja yhteiskunnallisten instituutioiden välillä, jotka molemmat ovat olleet negatiivisessa kierteessä. Tämä minua askarruttaa todella paljon koska tätä ei ole pelkkää viranomaistyötä vaan tässä on myös aikuisella ihmisellä oma vastuu, kuinka käyttäytyy ja herättääkö luottamusta omassa arjessaan vai ei. Ja maailman muut muutokset kuten teknologian muutos ja murros, joka sinänsä on hyvin positiivista, voi aiheuttaa uudenlaisia turvallisuusongelmia, kuten vaikuttaminen vakauteen. Vakauden horjuttaminen tulee helpommaksi, välttämättä ruuti ei enää pala silloin kun vakautta horjutetaan. Nämä ovat tällaisia asioita, jos katsotaan eteenpäin, joihin meidän pitää osata ottaa kantaa,” Katainen sanoo.

”Paljon puhutaan siitä, että turvallisuus on muuttunut ja muuttuu jatkuvasti. Samalla on muuttunut se, mitä me ymmärrämme turvallisuutena. Millä tavalla turvallisuus teidän mielestänne on muuttunut viimeisen 10 vuoden aikana?” Eeva kysyy.

Tässä selonteossa on tosiaan tiettyjä kovia faktoja, kun katsotaan tilastoja niin tiedetään, että miten eri rikoslajit kehittyvät, ja kyllähän rikollisuuskin kehittyi. Koronakriisi osoitti meille sen, että kun muu yhteiskunta siirtyi verkkoon, myös rikollisuus siirtyi sinne, ja hyväksikäyttö ja ihmisten arkea uhkaava asia on siirtynyt sinne. Toisaalta on paljon puhuttu sosiaalisen median roolista. Myös nämä somejätit ovat tunnistaneet vastuutaan siitä. Meikin olemme eurooppalaisina sisäministereinä käyneet somejättien kanssa pyöreän pöydän keskustelua, mikä heidän vastuunsa on vihapuheisällön tai lapsipornomateriaalin poistamisessa sieltä heidän alustoiltaan. Some mahdollistaa paljon mutta se tuottaa meille myös varsinkin politiikassa ja ylipäätään yhteiskunnassa, usein nimettömien trollitilien kautta, vihapuhetta ja sellaista. Kuntavaalien alla tehdyssä kyselyssä nähtiin, että se on yksi vaikutin siinä, miksei vaaleissa haluttu lähteä ehdolle, koska koettiin, että se kovuus siinä kielenkäytössä on vahvistunut entisestään. Tämä näkyy tutkijoiden ulostuloissa, poliitikkojen, toisaalta syyttäjät, poliisit, monet viranomaiset kokevat, että oli kyse vihapuheesta tai pahimmissa tapauksissa maalittamisesta, niin tällainen on lisääntynyt. Toisaalta tiedetään, että hyvinvoivan enemmistön turvallisuus on parantunut, mutta samaan aikaan meillä on niitä ryhmiä, jotka jäävät entistä enemmän syrjään, kuten tässä alussa mainitsin,” Ohisalo toteaa.

”Voisin tuosta jatkaa, tuosta luottamuksesta ja keskustelukulttuurista. Jos katsoo viimeisen kymmenen vuoden muutosta, niin suomalaiset ovat hyvin pragmaattista, jalat maassa -olevaa kansaa. Jos kansakunnat jaetaan tunne- ja järki-ihmisiin, niin suomalaiset kuuluu tähän järkiporukkaan. Sitä vastaan peilaten minua on ihmetyttänyt tämä tunteellisuuden kasvu. Moneen asiaan lähdetään tunne edellä, missä ei tarvitse olla mitään pahaa, mutta jos se tunne on negatiivinen ja jos siihen yhdistetään demokraattisen yhteiskunnan perushyveitä, kuten sananvapaus, ja lähdetään sanomaan, että minulla on oikeus sanoa mitä vaan. No käytännössä näin on, rikoslaki on ainoa mikä sitä rajoittaa, mutta ihmisten yhteisö toimii parhaimmillaan silloin, kun ei koko ajan kokeilla niitä rajoja. Ihmisten elämä on pääosin täynnä harmaan sävyjä ja se mitä sävyä kukin arjessa käyttää, siitä ei päätä kukaan paitsi me itse. Nyt tämä on muuttunut, eli harmaiden sävy ei enää riitä vaan etsitään mustaa ja valkoista ja tällainen sananvapaus on tullut mustaksi tai valkoiseksi asiaksi monelle meistä, ja siihen harvemmin kytketään vastuu. Jos julkista keskustelua katsotaan niin sitä

vastuuta haetaan lähinnä rikoslain kohdalla, kun taas vastuu voi olla vastuuta kanssaihmisestä, kanssaihmissen tuntemuksista, kanssaihmissen turvallisuuden tunnosta, arvostuksen tunnosta. Mitä minun sanani tälle aikuiselle miehelle voi tarkoittaa hänen lastensa mielessä? Tässä on tapahtunut muutosta. Luulen, että nykyinen todellisuus on monelle meistä niin raaka, että me emme tätä kestä ja tähän tulee jokin vastaisuus ja tyyli muuttuu seuraavan kymmenen vuoden aikana... mutta joka tapauksessa pidän tätä kehitystä huolestuttavana, koska jos tämä johtaa ihmisten välisen luottamuksen vähenemiseen, tai sitten kyseenalaistetaan median, tutkijoiden, virkamiesten, oikeuslaitoksen perustehtävän luotettavuutta, niin silloin meillä on hyvin vähän yhteistä, jonka varaan rakentaa Suomen tulevaisuutta. Ja silloin tietysti olemme haavoittuvia myös ulkoiselle vaikuttamiselle. Mitä vähemmän ihmiset luottavat toisiinsa ja viranomaisiin, sitä helpompi vihulaisen on sotkeutua meidän asioihin,” Jyrki pohtii.

”Viime kerralla Merja Ylä-Anttila käytti tällaista ilmaisua ”mykkä konsensus”. Jäin miettimään, kun Jyrki puhuit, että olemme järki-ihmisiä, niin minulle tuli mieleen, että voiko tämä olla, että some ja muu yhteiskunnallinen muutos on kuin ketsuppipullo, jossa opetellaan ja ollaan siirtymässä mykkään konsensuksen yhteiskunnasta, missä ehkä myhäiltiin ja vaikka aiemmin olisimme olleet eri mieltä, niin ei sille ollut areenoja. Olemme muutos-murros-vaiheessa. Voisiko tämä kuvata tätä aikaa?” Ari kysyy.

”Varmasti, ja kyllähän lainsäätäjät miettivät jatkuvasti näitä rikoslain rajoja. Lainsäädäntö elää vielä vanhaa aikaa, jossa ei ollut sosiaalisen median areenoita, jossa voidaan kohdata ja jossa poliitikotkin on lähellä ihmistä, mitä pidän hyvänä. Samaan aikaan on mietittävä sitä omaa käyttäytymistä ja lainsäätäjän täytyy katsoa, että onko laki todella ajassa, jossa se ketsuppipullo purkautuu ja ei olla ihan totuttu siihen, miten toinen ihminen kohdataan verkossa. Joku voisi ajatella, että on ”lällyyttä” puhua empatiasta”, mutta itse pidän sitä tärkeänä, että politiikassakin jaksattaisiin olla empaattisia ihan ympäri puoluekentän. Kyllä minä empatialla haluan kuulla kaikkia tästä yhteiskunnasta lähteviä ajatuksia ja näkemyksiä, ja toivoisin, että sellainen empatian luominen voisi tuoda meille lisää turvallisuuden tunnetta hän yhteiskuntaan. Kun siitä poistuu se fyysinen kohtaaminen, niin se tuottaa sellaisen kasvottoman tilan, jossa voidaan sanoa mitä tahansa. Ehkä korona on osaltaan aiheuttanut sen, että mielipiteetkin erkaantuvat, kun ei olla oltu saman pöydän ääressä pitkään aikaan,” Ohisalo miettii.

”Haluaisin kommentoida tuohon mykkään konsensuskseen. Jos ajattelee positiivisesti eteenpäin, niin olemme todennäköisesti harjoitteluvaiheessa. Sosiaalinen media on demokratisoinut julkista keskustelua, mikä on äärettömän hieno asia. Kaikessa uudessa on aina kasvukipunsa ja haluaisin ajatella, että meillä on jonkun verran kasvukipuja tässä. Tämä minua hieman huolestuttaa, jos tästä tulee liian pitkä riesa tästä rajusta keskustelukulttuurista, koska eihän meillä ole myötälävää lämmintä ja turvallista yhteiskuntaa jos ihmiset eivät sitä halua. Monikaan sosiaalisessa mediassa rajusti toisia ihmisiä kohteleva ihminen ei ole siinä tilanteessa, että se olisi hänen sosiaalinen hätähuutonsa, vaan monet ovat työssäkäyviä koulutettuja ihmisiä, jotka ovat päättäneet käyttäytyä huonosti. Siksi palaan vielä tähän ihmisten vastuuseen, että viranomaiset tekevät parhaansa mutta he eivät pysty huonoa käyttäytymistä lailla kieltämään. Siinä meillä jokaisella on oma vastuu,” Katainen toteaa.

”Kun teitä kuuntelee, niin meillä on tietyllä tavalla kahtalainen turvallisuus. On kylmät luvut ja faktat, jotka useimpien osalta on menossa hyvään suuntaan, mutta sitten on ne, joilla menee huonosti. Monesti turvallisuudesta ehkä puhuvat ne, joilla sitä paperilla aika paljon on. On ikään kuin se turvallisuus, mutta myös se mielikuvien ja ehkä turvallisuuden tunteen maailma, ja tämä mikä liittyy tähän polarisaatioon. Ollaanko me nyt sellaisella tiellä, että meillä syntyy ikään kuin kaksi turvallisuutta, eli ne espoolaiset diplomi-insinöörit, joiden materiaallinen turvallisuus on hyvä, heille ei tapahdu onnettomuuksia tai muuta, mutta heidän turvallisuuden tunteeseen vaikuttaa somemaailma ja mitä siellä tapahtuu, ja toisaalta meillä on ne, jotka kokee niitä konkreettisia juttuja. Vai miltä se meidän tulevaisuus teidän mielestä näyttää?” Ari kysyy.

”Voisi lähteä siitä, että niin suomalaista kuin muutakin maailmaa haastaa kolme rakenteellista isoa kysymystä, jotka ovat lähtökohtaisesti hyvin positiivisia asioita, mutta jotka tarkoittavat muutosta. Muutoksessa on mahdollisuus, että se johtaa turvattomuuteen. Ensimmäinen muutos on Ilmastonmuutoksen vaikutus talouteen, ja luonnon monimuotoisuuden kadon vaikutus talouteen. Tarvitaan uudenlaista tapaa ajatella ja uudenlaista taloutta, jotta voimme hanskata ilmastonmuutoksen ja luontokadon. Tämä muutos on läpeensä positiivinen ja hyvä, mutta se on muutos. Toinen mikä ei vielä suurelle yleisölle näy kokonaisuudessaan, mutta mikä on seuraavan 5-10 vuoden kuluessa yhteiskuntia ja taloutta valtavasti muovaava voima, on datatalouden nousu. Me jokainen tuotamme valtavasti dataa ja data on nopeimmin lisääntyvä raaka-aine. Sitä käytetään valtavasti hyväksi uusien palveluiden tuottamiseen, julkisten palveluiden laadun parantamiseen, yksityisten palveluiden tuottamiseen, turvallisuuden lisäämiseen. Joka tapauksessa se tuo muutoksen meidän yhteiskuntaan ja voi herättää kysymyksiä. Osin näistä kahdesta johtuva kolmas muutoksen kourissa oleva tekijä on demokratia ja osallisuus. Eli demokratia ja osallisuus on rakennettu analogiseen maailmaan, ja nyt elämme pikemminkin digitaalisessa maailmassa. Nyt meidän pitäisi keksiä keinot, miten ihmisten osallisuus voisi digitaalisessa maailmassa lisääntyä rakentavalla tavalla, ja toisaalta miten voisimme päivittää yhteiskunnallisten instituutioiden kuten ministeriöiden, median, oikeuslaitoksen, eduskunnan toimintaa niin, että se vastaa tähän. Nämä kolme, eli kestävyyskysymys, datatalous ja demokratia. Tämä muutos on nopea ja se herättää varmasti monessa turvattomuutta. No miten tähän voisi vastata? Uskon tähän pohjoismaiseen malliin siinä, että se on mukana pitävä, tasa-arvoinen yhteiskuntarakenteeltaan. Uskon hyvää koulutukseen ja siihen, että ihmisillä on kyky käsitellä muutosta. Ja sitten ihan yksilön vastuuseen. Epävarmuudessa on eletty melkein aina, mutta nyt ennustaisin, että epävarmuus saattaa olla seuraavan 5-10 vuoden aikana vielä suurempaa kuin aikaisemmin ja siihen meidän pitää tuoda ihmisille käsittelyeväitä,” Katainen toteaa.

”Voin allekirjoittaa kaiken mitä sanoit. Hyvin, Jyrki, kiteytät tätä maailman menoa. Kun miettii meidän hyvinvointivaltiota, miten se on sotien jälkeen rakentunut aikamoiseksi tilkkutäkiksi myös monen ihmisen mielestä. Sosiaalipolitiikka ylipäättään vastaa sosiaaliin riskeihin. Puhutaan vakuutusjärjestelmästä, jossa vakuutetaan ihmisiä erilaisia riskejä vastaan, oli kyse työttömyydestä, ikääntymisestä, lapsen saamisesta, sairaudesta. Nykyisessä maailmassa nämä kaikki linkittyvät toinen toisiinsa entistä enemmän. Ihmisten elämissä risteää tyourat, jotka on katkonaisia, toisaalta sairaudet ehkä eri tavalla tunnistetaan, ihmiset uskaltavat hakeutua hoitoon ehkä eri tavalla, mikä on tietysti hyvä asia, voidaan vuorotella työn ja perhe-elämän välillä. Perinteikäs hyvinvointivaltio ei vastaa tähän kaikkeen murrokseen. Tässä on valtava haaste. Globaalisti katsottuna suurin kysymys on nimenomaan ympäristöön ja ilmastoon liittyvät kysymykset. Minusta on upeaa, että talouspoliittinen keskustelu alkaa vähitellen kallistua siihen, että ei ole talouspolitiikkaa, jos ei ole kestävyttä, niiden täytyy kulkea käsi kädessä. Tähän kaikkeen linkittyy se, että kun se muutos ja murros on nyt käsillä, se tapahtuu koko ajan, kukaan meistä ei jää siitä ulkopuolelle. Me nähdään nämä tulvat, metsäpalot ja valtavat kuivuusjaksot. Kun se koskee meitä kaikkia, niin meidän pitää pystyä politiikan puolella takaamaan, että se muutos on reilu. Tätä ei voi missään tapauksessa jättää yksilön vastuulle vaan tämän pitää olla ehdottomasti poliitikkojen vastuulla. Nostan vielä yhden, Jyrki, aikaisemmin viittasit hybridivaikuttamiseen. Valtioina meitä kohtaa uudenlainen vaikuttamisen tapa, joka ei ole tykkejä, vaan se voi olla yhtä aikaa verkossa tapahtuvaa vaikuttamista, kyberhyökkäyksiä, samaan aikaan erilaista mielipidevaikuttamista, vaikka sosiaalisen median kautta, ja pahimmassa tapauksessa nämä voivat kaikki erilaiset riskit pamahtaa yhtä aikaa päälle. Ja se voi olla tarkoitushakuista. Pari vuotta sitten, kun Suomi oli EU-puheenjohtajavaltiona, niin meillä käytiin ihan hybridiharjoitus eurooppalaisten sisäministeriöiden kanssa. Konkreettisesti katsottiin uutisissa, että nyt täällä tapahtuu asia x, y ja z yhtä aikaa ja miten eurooppalaiset sisäministerit yhdessä toimisivat. Se aika hyvin monelle konkretisoi sitä turvallisuuden muuttuvaa kuvaa tässä ajassa,” Ohisalo kertoo.

”Pysytään vielä tässä tulevaisuuskuvasa. Tästä on jo jonkin verran puhuttu mutta kiteytetään vielä, eli turvallisuuden näkökulmasta missä meillä teidän mielestänne menee erityisen hyvin ja onko toisaalta jokin kehityskulku tai ilmiö, joka erityisesti huolestuttaa?” Eeva kysyy.

”Ehkä voi sitten nostaa pöydälle mustat joutsenet ja sen mitä ei pystytä edes ennakoimaan. Korona on varmasti osoittanut sen, että meidän on kuviteltava vaikeasti kuviteltavia asioita meidän eteen entistä enemmän. Linkittyä juuri tähän hybridi vaikuttamiseen, ilmastomuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen, mitä ne heittävät meidän arkeemme, jos on samaan aikaan hybridioperaatio ja tulvatilanne. Esimerkiksi Saksan tulvien yhteydessä huomattiin, että valeutisten levittäjät ja rokotekriittiset lähtivät perustamaan tällaisia omia perhekeskuksia, ja siinä missä yleensä vaikka Punaisen Ristin työntekijät voisivat olla siellä tarjoamassa hätäapua, niin nyt omaehtoiset porukat menivät sinne ja jakoivat tätä rokotekriittistä sanomaansa siellä. Sisäministeriö joutui puuttumaan siellä siihen, koska tullaan viranomaistontille ja viedään sitä omaa agenda aika röyhkeästi eteenpäin. Kysymyksesi on niin haastava, että ei ole mahdollista kiteyttää vain yhtä asiaa, mutta palaan siihen, että suomalainen hyvinvointivaltio pärjää ja porukkana pärjäämme kyllä maailmanlaajuisessa vertailussa tosi hyvin, mutta mitä pienempiin yksikkökohtaisiin vertailuihin tämän yhteiskunnan sisällä mennään, niin sitten näemme esimerkiksi alueellista eriarvoistumista, asuinalueet erkanevat toisistaan, tietyillä alueilla on enemmän työttömyyttä, sairastavuutta ja matalampaa koulutustasoa. Tämä on haaste meidän kaupunkikehitykselle. Samalla esimerkiksi naisiin kohdistuva väkivalta on yksi sellainen rikollisuuden ilmiö, joka valitettavasti tässä yhteiskunnassa on vielä tosi näkyvä. Tässä ehkä pari esimerkkiä siitä missä on tekemistä,” Ohisalo toteaa.

”Tästä on selvästi vaikea puhua ikään kuin yleiskuvana. On hankala todeta, että menee hyvin, koska se ei ole kaikkien todellisuus,” Ari pohtii.

”Minä voisin yrittää, jos laittaisi tämän kokonaiskuvan kolmeen pakettiin. Numeroiden valossa monella mittarilla arki on turvallisempaa kuin aiemmin. Toinen, meillä on kolme isoa muutosvoimaa, jotka vievät yhteiskuntaa positiiviseen parempaan suuntaan, talouden muuttuminen ekologisesti kestävämpään suuntaan, datan nouseminen keskeiseksi tuotannon tekijäksi ja kolmantena demokratian päivittäminen nykyaikaan. Nämä ovat positiivisia mutta muutos voi herättää huolta tai epävarmuutta. Kolmas tähän isoon kuvaan, eli yhteiskunnallisten instituutioiden luotettavuus ja Marian toteama mustien joutsenien ennakoiminen ja järjestelmän toimiminen sitten kun niitä tulee. Aina sitten kun tulee tällainen ennakoimaton, jota ei ole treenattu, niin kysytään yhteiskunnallisten instituutioiden luotettavuutta, kokevatko ihmiset saavansa sanomalehdistä oikeaa tietoa, koetaanko viranomaisten toiminnan olevan lakien mukaista, hyväksytäänkö oikeuslaitoksen päätökset asiaan liittyen. Vaikka kuinka menisimme vapaaseen ja hienoon yhteiskuntaan niin näiden instituutioiden on pidettävä pintansa. Koska se on se meidän yhteinen nimittäjä. Jos olemme laista eri mieltä, niin yritetään muuttaa sitä, mutta niin kauan kuin se laki on voimassa, niin se koskee meitä kaikkia,” Katainen toteaa.

”Niin, ollaan todella oikeusvaltion peruskysymysten äärellä. Ja kyllähän tästä on hyvin huolestuttavia signaaleja ympäri maailmaa, että halutaan murentaa sellaisia tiettyjä sääntöjä, joita ollaan luotu ihmiskuntana eri puolille länsimaaisia demokratioita erityisesti viime vuosina,” Ohisalo lisää.

”Kun puhutaan turvallisuuden edistämisestä, niin näettekö jossain hyödyntämättömiä mahdollisuuksia?” Eeva kysyy.

”Ehdottomasti sitä kautta, mistä paljon puhuttiin selonteon yhteydessä, eli kun katsomme vain kovia tilastoja niin unohdetaan se, että turvallisuus on erilaista eri ihmisille. Turvallisuuden tunteen merkitys pitäisi painottua entistä enemmän. Vaikka paperilla kaksi ihmistä olisivat hyvin samankaltaisessa elämäntilanteessa niin voi olla, että toinen silti kokee enemmän turvattomuutta. Tämä ei ole mitään pehmeää turvallisuuspuhetta, vaan tämä on ytimessä siellä, mistä se laaja turvallisuus yhteiskunnassa rakentuu. On paljon sellaista, mitä ei vielä varmasti ole hyödynnetty. Tutkijataustaisena tietysti toivon, että

tutkijat olisivat yhä vahvemmin yhteisessä pöydässä. Varsinkaan politiikan arjessa ei ole mahdollisuuksia miettiä mustia joutsenia tai innovoida, vaan tässä mennään aika vauhdilla. Silloin ne parhaat ideat eivät synny poliitikkojen päässä, vaan niitä pitää haalia laajalti ympäri yhteiskuntaa,” Ohisalo toteaa.

”En ole varma onko tämä hyödyntämätöntä vielä, mutta minusta tässä selonteossa tuotiin hyvin esille tällainen yksityiskohta. Suomessakin, joka on hyvin homogeeninen kansakunta, niin väestöryhmien elämänpiirit eriytyvät toisistaan. Kun monet tällaiset haasteet, joita kohdataan, oli kyse sitten sotesta tai ilmastonmuutoksesta tai mistä hyvänsä, ne ovat kompleksisia luonteeltaan. Niihin ei ole olemassa täydellistä ratkaisua. Pitää pystyä tekemään epätäydellisiä ratkaisuja, muuten ei ole ratkaisuja ollenkaan. Tämähän on monen ihmisen mielessä yhtä sekasotkua. Tässä selonteossa on hyvä huomio, että muista Pohjoismaista poiketen varsinkin matalasti koulutetut ihmiset kokevat ymmärtävänsä huonosti yhteiskuntaa. Tämä on aivan perusasia. Mitä heikommin kokee mieltävänsä, miten yhteiskunta toimii, sitä heikommin olen kiinnittynyt tähän yhteiskuntaan ja koen vastuuta kanssaihmisistä. Tässä on aina se riski, että se epävarmuus tai turvattomuus kohdistuu muihin ihmisiin. Tämä on sellainen, jota meidän pitäisi pohtia. Tähän liittyy myös yksi hieno suomalainen perinne, eli kansalaisyhteiskunnan rooli. Junnujalkapalloseurat tai mitkä hyvänsä, miten iso rooli niillä vapaaehtoisilla on, jotka ovat niiden nuorten parissa. Se voi olla se ainoa kiinnitys yhteiskuntaan, tai se ainoa mistä saa positiivisen palautteen. Jos ajatellaan vaikka joitain maahanmuuttajanuoria, niin tämä voi olla se ensimmäinen mistä tulee elämän sisältö. Ei tätä maailmaa voida rakentaa ilman ihmisen omaa vastuuta ja kansalaistoimintaa. Siksi pitäisi tämän kansalaisyhteiskunnan tässä hyvin keskeisessä roolissa,” Katainen sanoo.

”Tosi hyviä pointteja ja nappaan vielä kiinni tästä osallisuuden kokemuksesta. Yksi mittari sille miten demokratia toimii, on tietysti vaalit. Ei pidä keskittyä siihen liikaa, se on vain yksi mittari, mutta pidän huolestuttavana sitä, että kuntavaaleissa vain noin puolet lähti äänestämään siitä, miten siellä arjessa asiat toimii. Tässä selonteossa tosiaan tulee esille se, että ne parempiosaiset kyllä ovat monella tavalla mukana. He käyvät äänestysuurnilla, he pystyvät vaikuttamaan siihen, että heidän asioita ajetaan. Poliitiikkaan päätyy tilastollisesti parempiosaisia ihmisiä päättäjiksi, ja siksi unohtuu helposti sen kansanosan viesti, joilla menee huonommin. Jos joudutaan vaan miettimään mistä saadaan rahat vuokraan ja ruokaan, niin silloin ei varmaan ole päällimmäisenä se, että osallistunpa nyt tähän kansalaiseskusteluun ilmastonmuutoksesta tai maatalouden päästöistä. Se on vaan näin konkreettista, ja silloin mitä paremmin kaikki otetaan mukaan, sitä paremmin meidän demokratia voi,” Ohisalo lisää.

”Jos tuon tiivistää niin voi varmaan todeta, että meillä on kaikilla riittävän hyvä hyvinvointi siihen, että pystyy syntymään kaikille sellaista muutoskykyä tai muutossietoa, että pystytään elämään siinä kompleksisessa maailmassa ja sitä kautta osallisuutta, ja siedetään sitä epätäydellisyyttä teiltä päätöksentekijöiltä. Ja se edellyttää, että joko se urheiluseura kannattelee tai se viranomaiskontakti kannattelee. Se voi joskus olla vaikkapa se poliisi. Ehkä viimeisenä kysymyksenä, eli perinteisesti kysymme tämän kysymyksen meidän vierailta. Jos teillä olisi taikasauva, jota saisitte ihan yksin käyttää välittämättä muista, niin mitä tekisitte Suomen turvallisuuden tai hyvinvoinnin edistämiseksi?” Ari kysyy.

”Vaikka Suomi on profiloitunut maailmanlaajuisestikin koulutuksen kärkimaana ja edelläkävijänä, niin kyllä mä silti sanon, että jos yhä useampi pääsisi vielä vahvemmin kiinni koulutukseen, niin se olisi avain sille mihin viittasin aiemmin, eli ylipäättään toimeentulon vahvistuminen, osallisuuden lisääminen, turvallisuuden tunteen vahvistuminen. Eli kyllä, koulutus yhä useammalle ihmiselle ja mahdollisuus elinikäisesti kehittää itseään,” Ohisalo toteaa.

”Tämä on hauskaa, koska olisin sanonut ihan saman asian. Jos mennään juurisyihin, niin sieltä se lähtee, Maria hyvin kuvaili tätä polkua. Ja koulutus vahvistaa myös sivistystä. Sivistykseen kuuluu kyky elää ihmisenä ja kyky ottaa kanssaihmisistä huomioon ja sietää epävarmuutta, ja suhtautua kriittisesti, vaikka

manipuloituun tietoon. Ei voi tärkeämpää asiaa mainita kuin tämän, varsinkin kun katsoo tästä maailmaa eteenpäin,” Katainen toteaa.

”Tuntuu, että vasta päästiin alkuun, mutta valitettavasti meidän täytyy ruveta lopettelemaan. Kiitos Maria Ohisalo ja Jyrki Katainen, että pääsitte keskustelemaan Tuovicastiin. On ollut todella mielenkiintoista kuulla teidän ajatuksia,” Eeva sanoo.

”Aika on mennyt kuin siivillä, kiitos.” Ari täydentää.

”Tuovicastin tiimin puolesta oikein hyvää syksyn alkua kaikille!” Eeva lopettaa.